

Årsrapport

Dnr 106-45461-2015

Dnr 16KS158-9
2018-01-31

Länsstyrelsen i Stockholms län
stockholm@lansstyrelsen.se

Gävle kommuns utvecklingsverksamhet för romsk inkludering under 2017

Arbetets syfte i Gävle kommun

Gävle kommun har i sin ansökan till Kulturdepartementet 2016 uttryckt viljan att utveckla sitt arbete i samma riktning som anges i den nationella strategin, *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032* (Skr. 2011/12:56). Kommunens arbete med romsk inkludering syftar ytterst till att säkerställa att kommuninvånare som hör till den romska minoriteten får sina rättigheter tillgodosedda. Kommunen vill kvalitetssäkra att bemötande och service sker på lika villkor för alla kommuninvånare.

I sin ansökan till Kulturdepartementet har Gävle kommun formulerat följande utvecklingsbehov:

- Hitta former för ett mer strukturerat samråd med kommunens romer. Flera romer och flera romska grupper behöver involveras i dialogen om arbetets utveckling.
- Skapa förutsättningar för den romska minoriteten att bilda egna lokala organisationer. Enligt strategin har det civila samhällets organisationer en central roll i att bidra till att stärka romers egenmakt, skapa delaktighet, inflytande och att ge romer en röst i det offentliga samtalet.
- Kunskapshöjande insatser för kommunens medarbetare för att garantera ett likvärdigt bemötande. Kunskapen om romer, romsk kultur, levnadssituation och historia i Sverige behöver spridas för att säkerställa att kommunens tjänstemän ska kunna ha ett bemötande som ökar förståelsen och tilliten mellan romer och de kommunala verksamheterna.
- Kommunens verksamheter behöver uppmuntras till dialog med romer och till planmässigt arbete med romsk inkludering.

Utvecklingsbehov som har identifierats utifrån de intervjuer som har gjorts med kommunens romer under hösten 2016 är bland annat följande:

- Hitta nya sätt att informera kommunens romer om sina rättigheter och att sprida allmän samhällsinformation till denna målgrupp.
- Utveckla samarbetet mellan skolan och romska familjer för att säkerställa romska barns rätt till utbildning.
- Hitta sätt att stärka romers möjligheter att behålla och utveckla sitt minoritetsspråk och sin kultur.
- Sprida information om romer, romsk kultur och historia till allmänheten för att motverka diskriminering och fördomar om romer.

Hur arbetar kommunen med att bygga upp en långsiktig struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romers inkludering?

Kunskap om romers behov och erfarenheter i Gävle samt dialog med romer i Gävle

När utvecklingsverksamhet för romsk inkludering startades under hösten 2016 var romer i Gävle en ganska okänd grupp för de flesta kommunala verksamheter. Därför fokuserade arbetet under första hösten i att inventera romers behov och önskemål. Kommunen intervjuade under hösten 2016 närmare hundra romer för att få en bättre bild på situationen och om de behov som kommunens invånare med romsk bakgrund har. Denna inventering har varit en viktig utgångspunkt för arbetets utformning under 2017. Inventeringen har använts som underlag för att arbeta fram en handlingsplan och önskemålen och behoven som identifierades i samband med inventeringen har styrts vilka områden som prioriterats i arbetet under 2017.

Centralt för arbetet med utvecklingsverksamheten under 2017 har varit att skapa dialog och möten mellan kommunens tjänstepersoner, förtroendevalda och invånare med romsk bakgrund. Inventeringen visade att många romer i Gävle döljer sin romska identitet på grund av rädslan av att bli diskriminerad. Det har varit viktigt att skapa möjligheter för kommunens romer att få sin röst hörd och att uppmuntra dem att involvera sig i arbetet med romsk inkludering. Romska barn, ungdomar och vuxna har tillsammans med kommunens tjänstepersoner och förtroendevalda samlats i olika forum för att diskutera romers behov, arbetets utmaningar och möjliga utvecklingsområden.

Arbetets organisering

Arbetet med romsk inkludering ses som en del av kommunens arbete med social hållbarhet. Enheten för social hållbarhet på kommunledningskontoret har haft ett uppdrag att ta fram ett kommunövergripande program för social hållbarhet. Programmet skapas för att utveckla och systematisera kommunens arbete med social hållbarhet och för att tydligare integrera säkerställande av mänskliga rättigheter i kommunens arbete. Nationella minoriteter och romsk inkludering är ett av sakområdena som kommer att ingå i det kommande programmet för social hållbarhet. Programmet har i slutet av hösten 2017 skickats ut på remiss och beslut förväntas under våren 2018.

Gävle kommun har sedan hösten 2016 en styrgrupp för arbetet med romsk inkludering. De mest berörda förvaltningar och bolag har utsett en representant till styrgruppen. Kommunledningskontoret, Utbildning Gävle,

Socialtjänst Gävle, Näringsliv och arbetsmarknad Gävle, Kultur och fritid Gävle, Omvårdnad Gävle och Gavlegårdarna ingår i styrgruppen.

Under 2017 har det varit viktigt att förtydliga arbetsfördelningen och roller i kommunens arbete med romsk inkludering. En gemensam process i syfte att skapa en handlingsplan för kommunens utvecklingsverksamhet för romsk inkludering inleddes i början av året genom att anlita externt processtöd för arbetet. Emerga Research and Consulting fick i mars 2017 i uppdrag av Gävle kommun att tillsammans med kommunens styrgrupp för romsk inkludering, romska representanter och ansvarig tjänsteperson för nationella minoriteter ta fram en handlingsplan för kommunens arbete med romsk inkludering under de kommande tre åren.

Emerga genomförde telefonintervjuer med medlemmar i styrgruppen. Syftet med intervjuerna var att skapa en förståelse för var styrgruppsledamöterna befinner sig i arbetet med romsk inkludering inom respektive förvaltning, vilka förväntningar som fanns på handlingsplanen och tankar och idéer om vad som bör ingå. Emerga ledde även två workshops. En med den romska målgruppen och en med styrgruppen för att identifiera dels målgruppens behov och vilka förväntningar som fanns för kommunens arbete och dels vad de mest berörda förvaltningar och bolag ansåg kunde göras inom respektive område.

Handlingsplanen har under hösten 2017 varit på remiss och nämnder och bolag har fått möjlighet att lämna in sina synpunkter. Beslut förväntas under våren 2018.

Kommunen har under 2017 haft flera medarbetare med romsk språk- och kulturkompetens. Utbildning Gävle rekryterade under våren en romsk brobyggare som arbetar inom grundskolan. Brobyggaren är placerad i en verksamhet som heter SAX och som arbetar särskilt med att möjliggöra för unga med komplex problematik i socialt utsatta livssituationer att nå högre måluppfyllelse i skolan. SAX-gruppens arbete syftar till att skapa hållbara relationer mellan professionella och barn, unga och deras familjer samt mellan professionella genom att arbeta med inkluderande förhållningssätt och att bygga gemensam gränsöverskridande kunskap. SAX-gruppen arbetar aktivt med samverkan mellan skolan, socialtjänsten och det privata nätverket och den romska brobyggaren har en särskilt utsedd kontaktperson inom socialtjänsten. Brobyggaren är inte placerad på en enskild skola utan har möjlighet att arbeta med de skolor där romska elever behöver stöd och hjälp. För att erbjuda stöd i yrkesrollen som romsk brobyggare har kommunen anmält brobyggaren till den brobyggarutbildning som startas i början av året 2018 på Södertörns högskola.

Kommunledningskontoret har sedan juni 2017 en samhällsväglare som arbetar med romsk inkludering på deltid. Samhällsväglaren arbetar bland annat med information, kommunikation, dialog och metodutveckling. Samhällsväglaren har under 2017 haft ett särskilt uppdrag att involvera barn, unga och kvinnor i det lokala arbetet med romsk inkludering.

Förutom styrgruppen för romsk inkludering har flera sakkunniga i områden som rör arbetet med romsk inkludering involverats i arbetet under 2017. En av strategierna i enheten för social hållbarhet har nationella minoriteter som sitt

ansvarsområde och har samordnat arbetet med utvecklingsverksamheten under 2017. En strateg med folkhälsokompetens har varit inkopplat till hälsofrämjande satsningen för unga romer. Ansvarig strateg för barnrättsfrågor och ungdomsperspektiv har lett arbetet med ungdomsdialogerna. Hela enheten för social hållbarhet har tillsammans med styrgruppen för romsk inkludering involverats i utbildningstillfällen om rättighetsbaserat arbetssätt.

Information och kunskapshöjande insatser

Eftersom romer har varit en ganska osynlig grupp i kommunen har det varit viktigt att på olika sätt arbeta för att synliggöra romers lokala närvaro och att sprida information om romer som en av Sveriges nationella minoriteter. Gävle kommun och andra lokala aktörer har under året aktivt arbetat med kunskapshöjande insatser om romer, romsk inkludering, mänskliga rättigheter och diskriminering.

Den romska minoriteten har under året synliggjorts bland annat via kunskapshöjande insatser, kulturaktiviteter och genom flaggning med den romska flaggan den 8 april och i samband med en nationell romsk ungdomskonferens i november. Information om flaggning och om ungdomskonferensen har spridits via ett pressmeddelande och via kommunens sociala medier. Kommunen annonserade i början av året i gratistidningen "Mitt Gävle" för att sprida information om ett hälsofrämjande projekt för romska ungdomar. Annonseringen resulterade i att flera lokalmedier kontaktade Gävles romska förening och kommunens romer blev intervjuade både i lokaltidningar och i lokalradio om sina erfarenheter och tankar kring bland annat den diskriminering som många romer i dagens Sverige möter.

Kommunens invånarantal gick under 2017 över 100 000 invånare och detta firades med en fotoutställning "100 gävlebor". Kommunens romska samhällsvägledare valdes med till utställningen vilket också bidrog till att synliggöra kommuninvånare med romsk bakgrund.

Några exempel på föreläsningar, informations- och utbildningstillfällen som anordnades under året:

- Föreläsningen "Nya tider – gamla fördomar" om romsk kultur och romernas situation i Sverige med Erland Kaldaras den 10 april. Föredraget var ett samarrangemang mellan Studieförbundet Vuxenskolan, Gävles romska förening och Gävle kommun.
- Panelsamtal "Nya tider - gamla fördomar. Samtal om romers situation i Gävle" den 20 april. Studieförbundet Vuxenskolan och Gävles romska förening bjöd in kommunens förtroendevalda och ansvariga tjänstepersoner till ett samtal om diskriminering mot romer och om arbetets utveckling lokalt i kommunen. Detta var ett samarrangemang mellan Studieförbundet Vuxenskolan, Gävles romska förening och Gävle kommun.

- Seminariet "Mänskliga rättigheter och arbete med antidiskriminering" den 31 maj på Högskolan i Gävle. Seminariedagens program innehöll föreläsningar om bland annat mänskliga rättigheter och diskriminering. Emilia Huczko från Uppsala kommun föreläste om antiziganism i Sverige och om praktiska erfarenheter av arbete med romsk inkludering. Ett samarrangemang mellan Gävle kommuns internationella kontor och enhet för social hållbarhet.
- Workshop om rättighetsbaserat arbetssätt med Emerga i juni. Enheten för social hållbarhet och styrgruppen för romsk inkludering deltog i workshopen.
- Föreläsning "Drömmar och visioner - från dröm till handling" med Sunita Memetovic den 23 november. Under föreläsningen berättade Sunita hur hon målmedvetet har fått kämpa sig förbi en rad hinder och fördomar för att nå sina drömmar och mål. Det påstås nämligen att hon är den första romska kvinnan i Sverige som arbetar på advokatbyrå och snart är advokat. Föreläsningen utgick ifrån Sunitas egna erfarenheter om hur det är att leva i två kulturer, dels det romska, dels det svenska. Hon berättade om sin "fighting- spirit", vad som händer när man möter hinder längs vägen såsom att man är rom med två icke-skriv- och läskunniga föräldrar och hur man kan fortsätta kämpa sig förbi både fördomar och diskriminering för att nå sina mål. Föredraget var ett samarrangemang mellan Studieförbundet Vuxenskolan, Gävles romska förening och Gävle kommun.
- Föreläsning om romsk kultur och historia den 25 november med Erland Kaldaras, Romska Kulturcentret i Malmö. Han berättade om romers femhundraåriga historia i Sverige och vikten att göra det romska kulturarvet synligt i dag - alla människor har rätt till sitt kulturarv och sin historia. Ett samarrangemang mellan Studieförbundet Vuxen-skolan, Gävles romska förening och Gävle kommun.

Även andra lokala och regionala aktörer har under året anordnat aktiviteter som har bidragit till att sprida information och kunskap om romer, romsk kultur, levnadssituation och historia i Sverige. Till exempel har Hälsinglands museum i samarbete med Läns museet Gävleborg anordnat föreläsningar och workshops i läns museets lokaler och på skolor i Gävle.

Arbetet inom de olika fokusområdena under 2017

Civilsamhällets organisering – i slutet av året 2016 bildades en romsk förening i kommunen. Gävles romska förening har under 2017 arbetat mycket aktivt med aktiviteter. Kommunen har stöttat den nybildade föreningen att hitta samarbetspartners och att komma igång med kultur- och hälsofrämjande aktiviteter. Föreningen har genom samverkan med andra lokala aktörer fått tillgång till lokaler som kan användas för aktiviteter. Särskilt stöd har erbjudits till kvinnogruppen i föreningen för att organisera sig och att komma igång med aktiviteter. Även barn och unga har varit en prioriterad målgrupp för aktiviteter.

Hälsa – unga romer har under 2017 utbildats till hälsoinspiratörer. Romska ungdomsförbundet har drivit ett hälsofrämjande projekt där målgruppen har varit romska ungdomar och unga vuxna i Gävle. Mer information om projektet finns under avsnittet om metodutveckling.

Socialtjänst – kommunens socialtjänst har under året arbetat med att skapa dialog med kommunens romer. Under hösten 2017 höll socialtjänstens fältgrupp ett första informationsmöte för den romska målgruppen. Ytterligare två möten är inplanerade för 2018. Kommunens romska brobyggare har en särskilt utsedd kontaktperson inom socialtjänstens fältgrupp. Socialstyrelsen har i november varit på besök i Gävle, träffat kommunens styrgrupp för romsk inkludering och informerat om materialet "I bemötandet tar framtiden form - Romsk inkludering. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten".

Utbildning – Utbildning Gävle har under året rekryterat en romsk brobyggare som arbetar med romska elever inom grundskolan. Utbildningsförvaltningen har även lyckats rekrytera en ny modersmåls lärare. Gävles romska förening och Studieförbundet Vuxenskolan har i samverkan med kommunen startat läxhjälp för romska elever. Mer information om metoden finns i avsnittet om metodutveckling.

På vilket sätt arbetar kommunen med metodutveckling?

Study group och romska förebilder för barn

I samband med behovsinventeringen under hösten 2016 lyftes det fram önskemål om läxhjälp för romska barn och unga. Gävles romska förening inledde i början av året ett samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och kommunen för att skapa läxhjälp för målgruppen romska elever. Syftet med läxläsninggruppen "study group" har varit att ge stöd för romska elever vid läxläsning och att locka dem till biblioteket. Aktiviteten har ett läsfrämjande och identitetsförstärkande syfte genom att barnen aktivt har arbetat med högläsning och även fått upptäcka litteratur på romani chib.

Läxläsninggruppen har träffats sex gånger under våren och tio gånger under hösten på ett bibliotek. En gymnasielärare och kommunens romska medarbetare har funnits på plats i läxläsninggruppen. De har aktivt arbetat för att romska barn skulle känna sig trygga i biblioteksmiljön, något som många deltagare inte var före arbetet med läxgruppen. Viktigt har varit att få barnen känna sig välkomna i biblioteket och uppleva att biblioteket också är till för dem. Biblioteket har tagit emot gruppen väl och gruppens närvaro i biblioteket har bidragit till ökad kunskap om den romska målgruppen i bibliotekets verksamhet.

En viktig del av study group-metoden har varit motiverande samtal med romska barn. När gruppen startade jobbade de ansvariga mycket med att öka barnens egenmakt och med att göra barnen delaktiga. Barnen tillfrågades vad de vill bli när de blir stora och hur de kan nå dit. På så sätt blir barnen medvetna om vad de själva kan göra för att nå sina mål, samtidigt som de ansvariga för läxläsninggruppen kan anpassa innehållet till barnens intressen och behov.

Några av de resultat som kommit av denna verksamhet har varit att det går bättre för barnen i skolan sedan de börjat i gruppen. Barnen kommer ofta till biblioteket tjugo minuter innan aktiviteten börjar, vilket tyder på att barnen numera känner sig trygga på biblioteket. Barnen har även börjat resonera kring utbudet av litteratur på romani chib och att det finns ganska lite material på olika varieteter av romani chib. Barnen har identifierat behovet av flera romska författare och konstaterat att kanske skulle några av dem kunna börja skriva på sitt minoritetsspråk och bli författare.

Gävles romska förening har även aktivt arbetat med att ordna möten med romer i olika professioner som barnen är intresserade av så att de kan få förebilder inom de yrken som intresserar dem.

Aktivt arbete med barn och ungdomar har resulterat i att romska barn och unga är mycket engagerade i kommunens arbete med romsk inkludering. Intresset för frågan är stort. Romska barn och unga är motiverade att studera vidare men efterfrågar stöd för att kunna lyckas i skolan. Det är tydligt att barn och ungdomar som under året aktivt deltagit i aktiviteter har blivit starkare i sin romska identitet och flera vågar vara öppna om att de är romer. Detta var inte vanligt innan utvecklingsverksamheten för romsk inkludering.

Gävles arbete med study group-metoden har följts av Kungliga biblioteket som kommer under 2018 släppa en rapport som visar goda exempel på hur folkbibliotek arbetar med nationella minoriteter.

Hälsofrämjande projekt för unga romer

Romska ungdomsförbundet har under de senaste åren framgångsrikt arbetat med hälsofrämjande insatser för romska ungdomar. Gävle kommun inledde under hösten 2016 ett samarbete med Romska ungdomsförbundet för att arbeta med hälsofrämjande insatser för denna målgrupp.

Med hjälp av ett bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har Romska ungdomsförbundet i samarbete med Gävles romska förening, Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms stadsmission och Gävle kommun under 2017 bedrivit en hälsoinspiratörutbildning för unga romer i Gävle. För kommunens del har syftet att delta i projektet varit att främja unga romers hälsa och att inspirera dem att organisera sig. Kommunen har även velat erbjuda den nybildade romska föreningen möjlighet att få samarbeta med en väletablerad romsk aktör.

Under 2017 utbildades 32 hälsoinspiratörer i Gävle kommun, något fler unga kvinnor än unga män. Utbildningen genomfördes under maj-oktober och bestod av fyra kurshelger med olika teman. Programmets områden togs fram vid en träff med unga romer bosatta i Gävle. Teman för utbildningshelgerna var kost och motion, alkohol och tobak, kvinnohälsa och spelberoende samt tandhälsa, cancer och presentationsteknik. Några utbildningstillfällen har varit öppna även för yngre och äldre familjemedlemmar och möjligheten att delta togs väl tillvara av flera generationer.

Mellan utbildningshelgerna har deltagarna arbetat med praktiska hälsofrämjande aktiviteter tillsammans med andra romer. Ungdomarna har förutom att få egna kunskaper kring hälsa även spridit kunskaperna bland annat genom att anordna hälsoaktiviteter för romer i olika åldrar. Aktiviteter har varit till exempel gemensamma promenader och guidade besök till lättillgängliga tränings- och motionslokaler och friluftsmiljöer.

Gävle kommun ställde upp med en anställd strateg med kompetens i folkhälsa och denna person deltog vid samtliga utbildningstillfällen. Strategens uppdrag i arbetet har varit att som representant för Gävle kommun finnas med under utbildningshelgerna, kunna svara på enkla hälsofrågor eller kunna hänvisa vidare till lokala aktörer. Utbildningen blev ett tillfälle för deltagarna att ställa frågor gällande hälsa, levnadsvanor, motion- och friluftsmöjligheter i kommunen, rättigheter och var man kan vända sig till för mer information om hälso- och sjukvård inom Region Gävleborg. Ett ömsesidigt förtroende utvecklades under utbildningen mellan strategen och deltagarna. Ett exempel på detta är att folkhälsostrategen, efter avslutad utbildning, blivit kontaktad av hälsoinspiratörerna i olika frågor.

I samband med en nationell ungdomskonferens för romska ungdomar i november 2017 presenterade Gävles hälsoinspiratörer vad de hade fått med sig från satsningen. Deltagarna berättade att de fått ny kunskap om bland annat kost, risker med tobak och alkohol och att de inspirerats till fysisk aktivitet och nya matvanor. Utbildningen har inspirerat deltagarna att utmana sig själv att sluta röka eller minska rökning och gett dem verktyg att kunna se sambanden mellan vissa levnadsväl och fysisk och psykisk välmående och hälsa.

Ett viktigt resultat av hälsoinspiratörsutbildningen är att unga romer i Gävle börjat umgås mer med varandra. Utbildningen och aktiviteterna har stärkt gemenskapen i gruppen. Hälsoinspiratörsutbildningen resulterade i att romska kvinnor ville bilda en egen kvinnogrupp inom den lokala föreningen. Kvinnogruppen kom till på de unga romska kvinnornas eget initiativ.

Hälsoinspiratörsprojektet och ungdomskonferensen i november 2017 har dokumenterats av Romska ungdomsförbundet. Även Länsstyrelsen Stockholm har följt projektet inom ramen för sitt uppdrag att stödja arbetet med romska hälsoinspiratörer. Gävle kommun har efter utbildningen haft en uppföljningsträff med kommunens hälsoinspiratörer och ser att gruppen gärna vill fortsätta delta i olika typer av utbildningar och informationstillfällen. Teman som önskas i fortsatt arbete är till exempel första hjälpen, allemansrätt, miljöfrågor, krishantering, tandhälsa och psykisk hälsa.

Ungdomsdialog som en del av ett internationellt projekt

Gävle kommun har aktivt använt olika befintliga forum för dialog med den romska målgruppen. Ett exempel på detta är de ungdomsdialoger som genomfördes i slutet av året 2017 inom ramen för kommunens partnerskap med Buffalo City, Sydafrika. Ungdomsdialogerna var en del av ett pågående projekt "Youth Engagement 2016-2018". Syftet med projektet är att unga ska inkluderas i Gävles och Buffalo Citys demokratiska processer.

Fokus för ungdomsdialogerna låg på idéutbyte, samtal och insamlande av bra förslag framåt som Gävle kan ha nytta av i arbetet för romsk inkludering.

Utgångspunkten för dialogen var diskussionerna med unga romer i Gävle - det som de såg behöver göras för att romska barn som föddes 2012 skulle få samma möjligheter i livet som alla andra barn. Dialog skapades kring frågan: Hur behöver vi i Gävle arbeta för att nå det övergripande målet i regeringens strategi för romsk inkludering? Utifrån diskussionerna med ungdomarna identifierades att områden som trygghet, delaktighet, stolthet och kunskap bör vara centrala teman för diskussionerna med kommunens förtroendevalda och tjänstepersoner.

Ungdomarna samlades till två inledande träffar och därefter till två dialogmöten med tjänstepersoner och förtroendevalda som är med i styrgruppen för romsk inkludering och i styrgruppen för kommunens partnerskap med Sydafrika. I sista dialogträffen involverades även Buffalo Citys representanter och Gävles ungdomsråd. Gästerna från Sydafrika fick innan dialogträffen en inledning till ämnet och hade mycket lätt att förstå situationen där romer i Sverige befinner sig. Erfarenhetsutbytet med Sydafrika visade sig vara givande och det diskuterades allt från möjliga aktiviteter till arbetets utmaningar och försoning.

Idéer och förslag som skapades vid ungdomsdialogerna har dokumenterats och kommer att användas som underlag för fortsatt planering av aktiviteter kopplat till kommunens arbete med romsk inkludering.

Kvinnogrupp

Hälsoinspiratörsutbildningen resulterade i att romska kvinnor ville bilda en egen kvinnogrupp inom den lokala föreningen. Tillskapandet av en lokal kvinnogrupp har visat sig vara en lyckad metod för att möjliggöra för romska kvinnor att organisera sig. Samhällsvägledaren har under 2017 haft som uppgift att särskilt stödja kvinnors deltagande och han har träffat kvinnogruppen åtta gånger under året och hjälpt dem att organisera sig. Samhällsvägledaren ser att romska kvinnor har efter årets arbete blivit mer aktiva i frågan och vill synliggöra romer i Gävle. Redan efter ett års aktiva arbete kan det noteras att romska kvinnor börjar bli mer öppna om sin romska identitet och har fått starkare gemenskap. Kvinnor från kvinnogruppen har tagit en aktiv roll i arbetet med romsk inkludering och arbetade till exempel som värdar på Romska ungdomsförbundets nationella ungdomskonferens i november i Gävle.

Romska kvinnor i Gävle har under året visat intresse för samhällsinformation och frågor som rör arbetet med romsk inkludering. Kvinnorna har börjat efterfråga sina rättigheter gällande till exempel icke-diskriminering, barnens modersmålsundervisning och språkliga och kulturella rättigheter som en nationell minoritet i Sverige. Romska kvinnor i Gävle har även börjat visa intresse för vidarestudier.

Länsstyrelsen i Stockholms län beviljade i slutet av året ett bidrag på 30 000 kr till fortsatta hälsofrämjande insatser för romska kvinnor. Medlen tilldelas till Gävle kommun för att i samverkan med den lokala romska föreningen stärka och fortsätta att ge stöd till den romska kvinnogruppen.

Hur säkerställs romsk delaktighet och inflytande i kommunens utvecklingsarbete?

Kommunen har utvecklat sin verksamhet utifrån de önskemål och behov som identifierades i samband med intervjuer med romska kommuninvånare. Denna inventeringsfas var en väldigt viktig grund för fortsatt arbete.

Medarbetare med romsk språk- och kulturkompetens har varit avgörande för att kunna arbeta tillsammans med den romska målgruppen. Kommunen har sedan juni 2017 en romsk brobyggare inom utbildningsförvaltningen och en samhällsvägledare som arbetar på deltid och är placerad i enheten för social hållbarhet på kommunledningskontoret. Romsk delaktighet och inflytande i styrgruppen har inledningsvis skett via kommunens romska medarbetare som deltagit i styrgruppens arbete. Målsättningen är att involvera flera romska representanter från olika romska grupper i styrgruppen under 2018.

Under året har det anordnats öppna dialogmöten gällande handlingsplanen. Även aktiviteter har planerats tillsammans med kommunens romska invånare och utifrån de önskemål som romer i Gävle har haft. Viktigt under året har varit att träffa olika romska grupperingar. Kommunen har träffat män och kvinnor och barn och unga från Balkanromska gruppen på separata möten. Kommunen har också haft samtal med enskilda romer från andra romska grupper. Endast Balkanromer är i dagsläget organiserade och har en egen förening i kommunen. Olika grupper inom den Balkanromska gruppen har involverats via olika aktiviteter - män genom att möjliggöra för dem att anordna idrottsverksamhet, kvinnor via kvinnogruppen, barn och unga via study group och hälsoinspiratörsutbildningen.

Hur tar kommunen tillvara på erfarenheter från pilotkommunerna?

Pilotkommunernas arbete är en viktig utgångspunkt för det lokala arbetet med romsk inkludering i Gävle. De metoder som har visats sig vara framgångsrika i pilotkommunerna – till exempel romska brobyggare och rättighetsbaserat arbetssätt – har varit på agendan sedan utvecklingsverksamheten startades. Kommunen har under 2017 aktivt deltagit i konferenser och träffar där pilotkommunernas arbete har presenterats. Emerga har även spridit information om pilotkommunernas erfarenheter och arbete i samband med lokala workshops i Gävle.

Arbetet i pilotkommunerna inspirerade kommunen att anlita externt processtöd i arbetet med handlingsplanen. SKL:s projekt för att utveckla hållbara, kvalitativa och systematiska samråd för romsk inkludering i tre pilotkommuner utgick ifrån att ha en neutral processledare som inte tillåter sina egna värderingar påverka processens gång eller färga dess resultat. Enligt metoden är processledaren inte bunden till ett visst resultat eller lösning utan hjälper gruppen att arbeta med svårigheter och grumligheter i frågorna i riktning mot tydlighet och att spänningar kan lösas upp. Tanken bakom en extern processledare har varit att deltagarna i dialogen uppmuntras att våga lämna sina perspektiv och få en större helhetsbild.

Något som har varit självklart för många kommuner som länge har arbetat med romsk inkludering är att uppmärksamma romernas internationella dag

den 8 april. Firandet av den 8 april har inte varit en självklarhet i Gävle utan har påbörjats i och med utvecklingsverksamheten. Gävle kommun flaggade med den romska flaggan för första gången 2017 och Gävles romska förening i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och kommunen anordnade ett firande för kommunens romer.

I vilken utsträckning kvinnor/män, flickor/pojkar nås eller kan nås av olika insatser?

Av romer som intervjuades under hösten 2016 var 62 % män och 38 % kvinnor. Romer i Gävle berättade i intervjuerna om sina erfarenheter av diskriminering och fördomar. För många var det självklart att man inte var öppen om sin romska identitet bland människor som man inte känner. 72% av intervjuade romska kvinnor och 38% av intervjuade romska män svarar nej på frågan om man vågar berätta för någon som man inte känner att man är rom.

Romska män visade ett mer aktivt intresse för intervjuer än romska kvinnor. Romska kvinnor svarade även oftare att de inte var öppna med sin romska identitet. Barn, unga och kvinnor är särskilt prioriterade grupper i kommunens arbete med romsk inkludering och aktivt arbete med dessa målgrupper har resulterat i att både kvinnor, barn och unga är i dag mycket aktiva i kommunens arbete med romsk inkludering. Utmaningen är i dagsläget att de vuxna männen inte är aktiva i samma utsträckning som kvinnor, barn och unga.

Kommunens medarbetare vars uppdrag är direkt kopplade till arbetet med romsk inkludering är båda män. Kommunen har en kvinnlig modersmålslärare. Målsättningen för hälsoinspiratörsprojektet var att involvera särskilt romska tjejer och kvinnor i projektet. Av under året utbildade 32 hälsoinspiratörer har något fler varit kvinnor än män.

På vilket sätt grundar sig arbetet på mänskliga rättigheter? Hur säkerställer kommunen särskilt principen om icke-diskriminering?

Kommunens arbete med romsk inkludering syftar ytterst till att säkerställa att kommuninvånare som hör till den romska minoriteten får sina rättigheter tillgodosedda. Kommunen vill kvalitetssäkra att bemötande och service sker på lika villkor för alla kommuninvånare.

Kommunen arbetar rättighetsbaserat med romsk inkludering. Viktigt är att säkerställa att kommunens verksamhet inte stänger ut någon och att alla får tillgång till verksamheten på lika villkor. Kommunen har inlett arbetet med utvecklingsverksamhet för romsk inkludering med att involvera målgruppen/rättighetsbärarna samt börjat identifiera hinder som finns för romer i Gävle för att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Under året har kommunen, tillsammans med övriga utvecklingskommuner för romsk inkludering, erhållit processtöd från företaget Emerga för att arbeta rättighetsbaserat.

Arbetet med romsk inkludering ses i Gävle kommun som en del av kommunens arbete med social hållbarhet. Syftet med det kommande socialhållbarhetsprogrammet är att utveckla och systematisera kommunens

arbete med social hållbarhet men även att tydligare integrera säkerställande av mänskliga rättigheter i kommunens arbete. Både i förslaget till sociala hållbarhetsprogrammet och till kommunens handlingsplan för utvecklingsverksamhet för romsk inkludering har målsättningarna formulerats i ett rättighetsspråk.

Arbetet med MR-principen icke-diskriminering har bland annat handlat om att samla in kunskap om den diskriminering som kommunens romer möter. Diskriminering och hur det påverkar barn och unga har även diskuterats i ungdomsdialogerna. Kommunen arbetar även aktivt med kunskapshöjande insatser, till exempel anordnades det i maj 2017 ett seminarium med rubriken "Mänskliga rättigheter och arbete med antidiskriminering".

Vilka utmaningar har kommunen haft i arbetet med romsk inkludering under 2017?

Arbetet med romsk inkludering är på många sätt nytt för Gävle kommun. Det är en utmaning att lyckas med att synliggöra en grupp invånare som inte tidigare har varit synlig för de flesta kommunala verksamheterna.

En mycket viktig utmaning är även att involvera flera romska grupper i kommunens arbete med romsk inkludering. I dagsläget är det först och främst Balkanromer som deltar i kommunens arbete.

Romer i Gävle har inte under de senaste åren varit organiserade i föreningsform. Det är en utmaning för en nybildad förening att sprida kunskap om föreningens roll och att hitta långsiktiga arbetsformer och hållbara sätt att arbeta med aktiviteter.

Det är tydligt att fokus på mänskliga rättigheter är relativt nytt för organisationen. Till exempel målformuleringar som är skrivna i ett rättighetsspråk är svåra för verksamheter att tolka. Här noteras att behov finns för kompetensförhöjning gällande mänskliga rättigheter i den kommunala kontexten.

En central utmaning i kommunens arbete med romsk inkludering är att få olika förvaltningar och verksamheter hitta sin roll och ta sitt ansvar för arbetet. Remissvaren gällande förslaget till handlingsplan för utvecklingsverksamheten visade tydligt att även förvaltningar som deltagit i den gemensamma processen med handlingsplanen har kommit olika långt i att förankra arbetet inom sin förvaltning.

Eeva Östberg
Strateg social hållbarhet
Administrativa avdelningen

Abedin Denaj
Samhällsvägledare
Administrativa avdelningen